בס"ד

<u>מקדש במשכון – שיעור כללי – דף מקורות</u>

- קידושין ח ע"א – ח"ב: 'אמר לה התקדשי לי במנה... '; רש", שם ד"ה 'מנה אין כאן', 'במשכון דאחרים'; תוס', שם ד"ה 'מנה אין כאן', 'משכון דאחרים'; רא"ש, שם, פרק ראשון סעיף י' – כולו; רמב"ן שם, ד"ה 'מנה אין כאן', 'ובמשכון דאחרים'; רשב"א שם, ד"ה 'מנה אין כאן', 'התם במשכון'; ריטב"א שם, ד"ה 'איתיבא'; רבנו ניסים, ד ע"ב בדפי הרי"ף, ד"ה 'מנה אין כאן'
- תוס', קידושין מז ע"ב, ד"ה 'לעולם'.
- תוס', כתובות קב ע"א, ד"ה 'אליבא'.
- מלחמות ה', בבא קמא יח ע"א בדפי הרי"ף [מובא להלן].
- קונטרסי שיעורים, שיעור יב' מנה אין כאן משכון אין כאן, ד"ה 'והרמב"ן' [מובא להלן].
- אבני מילואים אה"ע, כט סעיף י' [מובא להלן].
- חידושי ר' שמעון שקופ, קידושין, סימן יז' [מובא להלן].
- חידושי הר"ן בבא מציעא ד ע"א [מובא להלן].

<u>מקורות מלאים</u>

<u>רמב"ן קידושין ח ע"ב, ד"ה 'מנה אין כאן', 'ובמשכון דאחרים'</u>

מנה אין כאן משכון אין כאן. משמע לי דהכי פירושא כיון שהוא אינו מקדשה בגופו של משכון אף על פי שאמר לה קני אותו לשעבוד מנה וקנתה, אין כאן משכון כלומר שאינו קונה בה דהויא ליה כהלואה דליתא בעין הואיל ומנה אין כאן לפיכך אינה מקודשת וחוזר ונוטל משכונו ממנה, וכן באמתא שאין עבד כנעני נקנה במלוה כדאיתא לקמן במכילתין (מ"ז א') ושוין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה נתנה במה קנאו, ואע"ג דהא מלתא לאו כמלוה דבידה הוא, מ"מ משמע באומר לאשה הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו שאינה מקודשת, וכן במכר לא קנה, דשעבוד ברשות לוה הוא, והיינו טעמא דמלוה אבל אומר לחבירו הריני חייב לך מנה כלומר מחייב אני עצמי לך במנה וקנה כלי למשכון עליהם מכיון שמשך קנה כליו לשעבודו, והרב אב"ד ז"ל כתב משכון אין כאן דלא קניא ליה במשכון במידי דמאי יהבא ליה דקניא ליה משכון, וצ"ע:

ובמשכון דאחרים דמקודשת כדרבי יצחק משמע לי מסוגיא דפסחים (ל' ב') דמשכון דתפיס ליה מלוה ברשותו אם לא פרעו בזמנו והוחלט המשכון בב"ד למפרע הוא גובה, ואי זבין מלוה או אקדיש משעת הרהנה שפיר זבין ושפיר אקדיש, ואי זבין לוה או אקדיש לאו כלום הוא וכולה מדרב יצחק כדאיתא התם, ובכה"ג הוא דאמרינן הכא דמקודשת כגון שהוחלט המשכון אחר כן, אבל פדאו לוה כי היכי דאי זבין ואקדיש מלוה איגלאי השתא דלאו כלום עבד ואי זבין לוה ואקדיש הרי הוא מקודש ומכור, אף לענין קדושין י"ל שאינה מקודשת, ואעפ"י שיש בו

מקצת קנין מעכשיו מדרב יצחק, נפקא מינה לענין שביעית ולענין שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו, אבל קדושין כמכירה הם בגופו של משכון הוא צריך לקדש, וכשפדאו, מלוה הוא, זהו הנראה לפי דין המשכון. ומיהו מדאשכחן לקמן בפ"ב (מ"ח א') במקדש בשטר חוב דמן התורה [נ"א - הדין] מקודשת היא בין במלוה בשטר בין במלוה על פה אלא משום דלא סמכה דעתה ממחילה כדשמואל, ש"מ דכל שקונה שעבוד על הלוה מקודשת דהא התם לית ליה למלוה עליה דלוה אלא שעבוד גרידא ולא מצי לזבוני בנכסים דיליה כלום ואפילו הכי מקודשת מן הדין, והלכך מלוה שיש עליה משכון כיון שקונה מקצת קנין ואינו יכול למחול ללוה לאחר מכירה אשה מתקדשת בו, וכן נראה לדעת הראשונים. מ"מ דוקא במלוה דאחרים דהא נפיק שעבודא מיניה דמקדש לידה דמתקדשת אבל שעבוד דידיה כגון חייב אני לך מנה בשטר או בקנין אין אשה מתקדשת בכך דומיא דמלוה, דהכא לא מטי לידה כלום והכא לא נפיק מיניה כלום דשעבודא ברשות לוה הוא וכולי ממונא גביה וכיון דאגיד ביה לאו קדושין נינהו כדפרישית כך נראה לי:

<u>רשב"א קידושין ח ע"ב</u>

מנה אין כאן משכון אין כאן. כלומר מנה שהוא מקדשה בו אינו כאן, ומשכון שהניח לשעבוד על המנה אינו שוה כאן כלום, שלא נתן לה גופו של משכון לקדושין אלא לשעבוד המנה, ובמה תתקדש. ואפילו אמר לה הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו אינה מקודשת, שאין כאן מנה אלא מלוה ולא קנה, ואפילו כתב לה שטר עליו אינה מקודשת, וכמו שכתבתי למעלה (ה, א, ד"ה שכן) גבי מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשרות:

התם במשכון דאחרים וכדר' יצחק. ומדקתני סתם קדשה במשכון, משמע דאפי' משכנו בשעת הלואתו מקדש בו, וכבר כתבתיה בארוכה בגטין פרק השולח (לז, א) בס"ד, ואע"ג דגופו אינו קנוי לו ממש, ואי אקדיש מלוה או זבין מלוה לא עבד כלום, מ"מ לענין קדושין כיון שיש לו בו מקצת קנין מעכשיו לענין שביעית (גיטין שם) ולענין שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו (ב"מ קטו, א), הוה ליה כדידיה לענין קדושין ומתקדשת בו, ולא גרע מהמקדש במלוה שיש לו על אחרים דמן הדין מקודשת, אלא משום דלא סמכא דעתא דלמא מחיל לה, כדשמואל בפ"ב (מח, א) דכל שיש לו שעבוד על הלוה והוציאו מידו ונתנו לה הרי זו מקודשת כאלו הוציאו ממון ממש מידו ונתנו לה, והלכך מלוה שיש עליה משכון כיון דאית ליה בגויה קצת קנין ואינו יכול למחול אחר שנתנו לה וסמכה דעתה מקודשת, אבל במשכון דידיה כיון דבגופיה לא מקדש לה אינה מקודשת, דהא לא נפיק מיניה כלום, דהא שעבודא אכתי גבי דידיה הוא, הלכך אינה מקודשת, וכ"כ הרמב"ן נר"ו. והא דאמרינן במשכון דאחרים, לאו למעוטי משכון דידיה ומשכון דידה, אלא למעוטי משכון דידיה בלחוד, אבל משכון דידה מקודשת מדר' יוסי בר יהודה, דהיא גופה משכון הוא ומקודשת וכדאיתא לקמן בפרקין (יט, א):

<u>ריטב"א , קידושין ח ע"ב</u>

איתיביה רבא לרב נחמן קדשה במשכון מקודשת. ופרקינן התם במשכון דאחרים וכדרבי יצחק דאמר רבי יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון. פי' לענין שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו ואין שביעית משמטתו, והוא הדין דלא סגי ללוה במחילת החוב עד שיחזיר לו משכונו כדאיתא לקמן בפירקין (עי' לק' ט"ז א' י"ט א' בדברי רבינו), וכיון דאית ליה למלוה קנין וזכות במשכון זה מקדש בו את האשה, ולא מבעיא לאחר שהחליטוהו לו בית דין בפרעון חובו או שהרהינו אצלו ולא פדאו דהא פשיטא דדידיה הוא, אלא אפילו קודם לכן, דאע"ג דקיימא לן בפרק כל שעה (פסחים ל' ב') כרבא דאמר מכאן ולהבא הוא גובה ואי אקדיש מלוה או זבין לא עביד כלום ואפילו החליטוהו לו בית דין לזמנו, שאני הכא במשכון דאית ליה קנין בגויה מדרבי יצחק ובדידיה אי זבין מלוה או אקדיש דבריו קיימין למפרע כשיחליטוהו לו בית דין, הלכך באשה מקודשת מעתה ואפילו פדאו לוה בזמנו, דשאני קדושין מזביני והקדש, דכל היכא דבשעת קדושין איכא הנאת פרוטה וסמכה דעתה עליה מיקדשא ביה, תדע דהא לקמן (מ"ז ב') אמרינן דלכולי עלמא אית להו מתקדשת במלוה דאחרים אלא דפליגי במלוה דאחרים אם יש לה הקנאה במלוה על פה אי נמי אי סמכא דעתה או חיישא למחילה מדשמואל, וכיון שכן הכא במלוה על המשכון שיש לה הקנאה ואין המלוה יכול למחול ללוה אחר שמכרו או נתנו, לכולי עלמא סמכא דעתה ומיקדשא ביה, ואע"ג דבמלוה דידה אינה מתקדשת, שאני התם דדעתה אזוזי וליתנהו בעולם כדפירשתי לעיל, אבל במלוה דאחרים ודאי דעתה אההיא הנאה ולא אזוזי, וכל שכן כשיש עליה משכון דדעתה אזכיה שזוכה במשכון וכיון דאית ליה ביה קנין מדרבי יצחק זכיא ביה ומיקדשא ביה:

והא דנקט במלוה על המשכון דאחרים, אע"ג דהוא הדין דמתקדשת במלוה דאחרים בלא משכון כדאיתא לקמן (שם), משום דבמלוה שאין עליה משכון פליגי תנאי ובמלוה על המשכון מודו כולי עלמא דהא מצי מקני ולא מצי מחיל, נקט הכי, והא דרבי יצחק אתיא בין במשכנו בשעת הלואתו בין במשכנו שלא בשעת הלואתו, ואע"ג דקרא מיירי במשכנו שלא בשעת הלואתו כל שכן אידך שמשכנו לו מדעתו, וכבר פירשנו אותה בפרק השוכר את האומנין (ב"מ פ"ב א'):

<u>מלחמות ה' לרמב"ן, בבא קמא יח ע"א בדפי הרי"ף</u>

ועוד אמרו המקדש במלוה אינה מקודשת וכן במקח וממכר אלמא כדבר שלא בא לעולם דמיא לענין הקדש נמי דבר שלא בא לעולם הוא.

<u>קונטרסי שיעורים, שיעור יב' מנה אין כאן משכון אין כאן, ד"ה 'והרמב"ן'</u>

[זהירות, סביר שיהיו טעויות רבות בנוסח עקב העתקה באיכות ירודה]

והרמב ן בסוגיין סובר כרשב"א בפירוש גמרא דידן וגם ביאר טעם הדבר שא"א לקדש או לקנות על ידי התחייבות המנה מפני שזה דומה למלוה וז"ל הרמב"ן מנה אין כאן משכון אין כאן משמע לי דהכי פירושא כיון שהוא אינו מקדשה בגופו של משכון אף על פי שאמר לה קני אותו לשעבוד מנה וקנתה אין כאן משכון כלומר שאינו קונה בה דהוי' ליה כהלואה דליתא בעין הואיל ומנה אין כאן לפיכך אינה מקודשת וחוזר ונוטל משכונו ממנה וכן באמת שאין עבד כנעני נקנה במלוה כדאיתי לקמן במכילתין ושוין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה ניתנה במה קנאו ואע"ג

דהא מילתא לא במלוה דבידה הוא מ"מ משמע באומר לאשה הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו שאלנה מקודשת וכן במכר לא קנה דשעבוד ברשות לוה הוא והיינו טעמא דמלוה אבל אומר לחבירו הריני חייב לך מנה כלומר מחייב אני עצמי לך במנה וקני לי' כלי למשכון עליהם מכיון שמשך קנה כליו לשעבו' והרב ז"ל כתב משכון אין כאן דלא קני' ליה במשכון במידי דמאי יהבת ליה דקני' ליה משכון וצ"ע עכ"ל ונראה ביאור דבריו שדימה התחייבות מנה למלוה משום דשעבוד ברשות לוה והיינו טעמא דמלוה אע"ג דשאני מלוה שלא הגיע לידה שום דבר חדש וכמוש"כ התום' לקמן דף מז ע"ב דמהאי טעמא מקודשת במלוה דאחרים אע"ג דגם שם לא הגיע לידה דבר חדש מכל מקום הזכות שמגיע לה הוא דבר חדש עיי"ש בתוס' ד"ה לעולם ולפי זה הרי גם בהתחייבות מגיע לה דבר חדש שלא היה בידה קודם וצ"ל דרמב"ן מפרנס טעמא דאינה מקודשת במלוה לא משום דבר חדש רק דאין כאן בעצם שום כסף דקייל"ן בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ולא ניתוסף לה שום דבר על ידי שנפטרה מהחוב וכיון שכן הכי נמי לא נחסר להמתחייב שום דבר על ידי שנתחייב במנה וזהו שכתב הרמב"ן דשעבוד ברשות לוה כוונתו בזה דגם אחר שנשתעבד הלוה להמלוה כל הנכסים עדיין ברשות לוה הם ואין כאן שום כסף בעולם והא דמהני שטר חוב של אחרים יתרץ הרמב"ן דכיון שיצא השעבוד מרשות לוה לרשות אחר על ידי זה גופא ניתן שם ותורת כסף עליו ועל ידי ההוצאה והמקח הזה מרשות לרשות נעשה ונחשב לכסף ככל כסף היוצא בהוצאה ובמקח ובזה אין נפקא מינה אי הוי דבר בעין או שיעבוד משאי"כ כשאינו יוצא בהוצאה רק בתורת שעבוד והלואה אין לשעבוד דין כסף וכנ"ל והר"ן בסוגיין נביא דבריו לקמן הקשה באמת על הרמב"ן משטיה דאחרים וז"ל המאירן בסוגיין ולא סוף דבר באשה שכל שהבעל משייר בו זכות לעצמו אינה בוטחת בו אלא אף בשאר מכירות כן כמו שיתבאר בסמוך בענין ההיא אמחא וכו' עכ"ל ולפי זה דהטעם משום שאינה בוטחת לא שייך זה במלוה דאחרים וגם במקח נאמר טעם זה שאין המוכר בוטח וצ"ע.

<u>חידושי הר"ן בבא מציעא ד ע"א</u>

ולענין מי שמודה במקצת הלואה ורוצה ליתן משכון למלוה באותו מקצת אי מיקרי הילך או לא, הרב בעל העיטור ז"ל כתב דכהילך דמי אבל הר"ר יוסף הלוי ז"ל כתב דבכה"ג לא מיקרי הילך והביא ראי' מדאמרי' פ"ק דקדושין (ח' א') אמר רבא אמר ר"נ התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליהם אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן ואמרינן נמי התם בני ר' חייא זבון ההיא אמתא בפריטי אותיבו נסכא עילוה אתו לקמי' דר"א א"ל פריטי אין כאן נסכא אין כאן, אף כאן מנה אין כאן משכון אין כאן. ואחרים דוחין ראי' זו ואמרו שאין הנדון דומה לראיה דהתם דלא נתחייב במנה אף המשכון אינו כלום דכיון דאין כאן חיוב מנה במה יהא נתפס משכון זה אבל כאן שכבר נתחייב לו והניח משכון עליו משכון יש כאן וקני לי', ולפי דעתי יפה אמר הר"ר יוסף הלוי ז"ל ואלו שדחו ראיתו לא ירדו לסוף דעתו דכיון דקי"ל דמלוה אינה קונה כדאמרי' בפ' האיש מקדש (מ"ז א') ושוין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה ניתנה במה קנאו נמצא שמשכון זה אינו נקנה באותה מלוה דכי אמרי' דב"ח קונה משכון ה"מ או במשכנו בשעת הלואתו משום דקנו לי' מעותיו וכדמוכחא ההיא

דאמרי' בפ' השולח (ל"ז א') גבי מלוה על המשכון דאינו משמט משום דקני לי' כדר' יצחק, דאלמא דב"ח קונה משכון אפי' משכנו בשעת הלואתו, וטעמא דמלתא מפני שמעותיו קונות לו משכון, וא"נ במשכנו שלא בשעת הלואתו קני לי' משום דבגובייא דבי דינא אתאי לידי' וגזירת הכתוב הוא דקני לי' כדר' יצחק דהרי הוא כאלו הגבוהו לו ב"ד, ומש"ה אמרי' בפ' המקבל (קט"ו א') דאם מת אינו נעשה מטלטלים אצל בניו, אבל כשנתן לוה למלוה משכון שלא בשעת הלואתו כיון שמלוה אינה קונה במה קנאו מלוה, שמא תאמר אע"פ שמלוה אינה קונה לו קנאו במשיכה שכשם שאלו הקנהו מלוה ללוה לגמרי נקנה במשיכה כך כשהקנהו לו בתורת משכון משיכה קונה לו, זו הוא שלמד הר"ר יהוסף הלוי ז"ל מההיא דקדושין שאין המטלטלים נקנין במשיכה למשכון בעלמא כיון שאין כח במעות הראשונות לקנות הילכך משכון לאו הילך הוא.

דלמא דאין הערב מסתעבד בדתי דלוה לא מי' דכל דהלוה מהח"כ
לין נפרעין מן הערב תחלה תכל זה הרי ח"כ עליו כמה בלי לי
השוחל חייב פכ"ל. ומש"ה ס"ל ניתי להרשב"ת דבי חנה מסתבר
למסכין למע"ג דליכא לוה. ונח"מ סי' קכ"ט הקשה הכ"ח על הרשב"ת
דהיכא נתחייב הערב במקום דהלוה
פטור ע"ם ונס בש"ך שם כתב הדיבר יא אי
דמיכח כן מש"ם פ' ים בכיר (דף
מ"ח) ע"ש נס בע"ז שם הקשה מפרק
ים בכור ע"ש: והרי לפניכו דעת הרמב"ן והרשב"ת בסתבוד מסכין
דמהני מת"ג דליכא לוה:

משנה

ו' ניתן לו הבית והשדה בשוה כסף (דף מ"ו) המוכר לו בשוה כסף יש לו בו אונאה
ואחריות: **גמרא**

מתני' ניתן לו הבית והשדה בשוה כסף המוכר לו בשוה כסף יש לו בו אונאה ואחריות
שמעינן מינה תרתי חדא דאין הקרקע נקנה בכסף אלא בשטר ואפי' הכי קתני
דיש לו בו אונאה ואחריות ש"מ דמהני ליה כסף אף על גב דלא מהני ליה שטר
ואפי' הכי קתני דיש לו בו אונאה ואחריות ש"מ דמהני ליה כסף אף על גב דלא
מהני ליה שטר ואפי' הכי קתני דיש לו בו אונאה ואחריות ש"מ דמהני ליה כסף
אף על גב דלא מהני ליה שטר ואפי' הכי קתני דיש לו בו אונאה ואחריות ש"מ
דמהני ליה כסף אף על גב דלא מהני ליה שטר ואפי' הכי קתני דיש לו בו אונאה
ואחריות ש"מ דמהני ליה כסף אף על גב דלא מהני ליה ש

קצת על ענין שהותנה ביניהם. ולהרא"ש לא מהני משיכה על שעבוד הגוף.

סיכום מח' הרא"ש – הרמב"ן

	הרא"ש	**הרמב"ן**
משכון יכול לשעבד	משכון לא יכול להקנות חוב.	משכון יכול להקנות חוב.
שיטת ר' יצחק - הבעלות	גם טרם מועד הפירעון ובתנאי שהמשכון ניתן לאחר הלוואה נ"מ לקידושי אישה, שמיטה וחמץ.	אחרי מועד הפירעון – לקידושי אישה לפני מועד הפירעון – לשמיטה ויתומים.
ההבדל בין סוגייתנו ל'משכון דאחרים'	בענייני חו"מ – האם היה כאן חוב ממשי שמאפשר לייצר משכון – הקידושים במשכון.	בענייני אבה"ע – בשני המקרים יש חוב ממשי ומשכון ממשי, אלא שהחוב בסוגייתנו הוא כמו 'מילווה' והחוב ב'משכון דאחרים' הוא מוחשי ואפשר לקדש בו.